

Narodowe Forum Muzyki

Przestrzeń dla piękna

15

czerwca 2019

sobota

18:00

Wrocław, NFM, Sala Główna,
estrada w odwróceniu

Polski barok

Andrzej Kosendiak – dyrygent

Wrocław Baroque Ensemble:

Aldona Bartnik, Aleksandra Turalska – soprany

Daniel Elgersma, Piotr Łykowski – kontratenory

Maciej Gocman, Florian Cramer – tenory

Tomáš Král, Jerzy Butryn – basy

Zbigniew Pilch, Mikołaj Zgółka, Małgorzata Kosendiak – skrzypce

Michał Mazur – altówka

Julia Karpeta – viola da gamba

Přemysl Vacek – chitarrone

Friederike Otto – cymbał

William Lyons – dulciany

Johannes Kronfeld, Masafumi Sakamoto, Hans-Martin Schlegel – puzyony

Marta Niedźwiecka – pozytyw

Program:

Jacek Różycki (?–po 1696)

Aeterna Christi munera

Dixit Dominus

O Maria stella maris

Ave sanctissima Maria

Omni die dic Mariae

Exultemus omnes

Salvatoris Mater pia

Fidelis servus

Iste sanctus

Exultet Orbis gaudiis

Confitebor

Magnificat

[60']

Zespół Wrocław Baroque Ensemble pragnie serdecznie podziękować pani dr hab. Aleksandrę Patałas za udostępnienie materiałów nutowych na ten koncert.

Projekt realizowany w ramach obchodów stulecia odzyskania niepodległości oraz odbudowy polskiej państwowości

niepodległa

POLSKA
STULECIE ODZYSKANIA
NIEPODLEGŁOŚCI

Kompozytor czasów „Trylogii”

Artur Bielecki

W ciągu kilku ostatnich dziesięcioleci dokonał się w Polsce ogromny postęp w zakresie wykonywania, upowszechnienia i ogólnej znajomości muzyki dawnej. Częścią tego procesu jest również wzrastająca wśród wykonawców i publiczności świadomość osiągnięć polskiej muzyki minionych wieków. Dotyczy to w zasadzie wszystkich epok, od średniowiecza (przykładem są nagrania twórczości Mikołaja z Radomia czy Piotra z Grudziądza), przez renesans i barok, po klasycyzm. Szczególnie miejsce w tym zestawieniu zajmuje polska muzyka baroku z uwagi na jej wysoki poziom techniczny i artystyczny oraz dość dużą różnorodność repertuarową. Rzeczpospolita XVII w. mogła się poszczycić bogatą kulturą muzyczną, zwłaszcza w pierwszej połowie stulecia, kiedy to nad Wisłą wystawiano m.in. wczesne opery włoskie, mało wtedy znane poza Italią.

Dzięki wysiłkom muzykologów oraz dyrygentów, śpiewaków i instrumentalistów (często nie tylko z Polski, lecz także z zagranicy) coraz lepiej poznawać możemy zachowany dorobek twórcy polskich kompozytorów baroku. Ówczesna Rzeczpospolita Obojga Narodów miała ich niemało. Znajdowali się wśród nich Mikołaj Zielenki, Bartłomiej Pękiel, Adam Jarzębski, Marcin Mielczewski (uzyskał z tego grona kompozytorów największy europejski rozgłos), Damian Stachowicz, Stanisław Sylwester Szarzyński i Grzegorz Gerwazy Gorczycki (czołowy polski przedstawiciel późnego baroku). Część z nich należała do stanu duchownego (Stachowicz, Szarzyński, Gorczycki).

Program dzisiejszego koncertu skupia uwagę słuchaczy na twórczości Jacka Różyckiego herbu Doliwa. Jak to często bywa w przypadku kompozytorów dawnych wieków, o życiu Różyckiego wiemy stosunkowo niewiele. Trudno nawet precyzyjnie ustalić lata jego życia. Urodził się około 1635 r. w Łęczycy lub jej okolicach, zmarł zaś między 30 czerwca 1703 r. a 31 grudnia 1704 r. w Warszawie. Życie wypełniły mu obowiązki śpiewaka, kompozytora i sekretarza królewskiego. Przyjmuje się, że około 1645 r. jeszcze jako chłopiec (sopranista) wstąpił do kapeli królewskiej Władysława IV (władca ten popierał rozwój opery włoskiej na swoim dworze). Wówczas zespołem królewskim kierował Marco Scacchi, włoski kompozytor, skrzypek i teoretyk muzyki, wielce zastrzyżony – jako kapelmistrz – dla muzyki polskiej. Prawdopodobnie młody artysta słyszał wczesne opery włoskie wykonywane w Warszawie (ten nowy gatunek sztuki nazywano wtedy *dramma per musica*).

Można powiedzieć, że Jacek Różycki odniósł na dworze królewskim zawodowy sukces: około 1657 r. został kapelmistrzem, następcą Bartłomieja Pękiela. To prestiżowe stanowisko sprawował za panowania czterech kolejnych władców: Jana Kazimierza, Michała Korybuta Wiśniowieckiego, Jana III Sobieskiego i Augusta II Mocnego. Sukces zawodowy był nawet podwójny: w okresie rządów Jana III Sobieskiego Różycki wykonywał także obowiązki sekretarza królewskiego. Ponadto został kierownikiem polsko-saskiej kapeli Augusta II w Dreźnie. Funkcję tę dzielił z niemieckim kompozytorem Johannem Christophem Schmidtem. O bohaterze dzisiejszego koncertu wiadomo również, że dwukrotnie był żonaty i miał troje dzieci: syna Konstantego oraz córki Elżbietę i Franciszkę Juliannę. Mieszkał w Warszawie przy ulicy Długiej.

Dorobek Różyckiego do naszych czasów zachował się tylko częściowo, wyłącznie w rękopisach i odpisach, które nie pochodzą wprost od kompozytora. Żaden też utwór za życia Różyckiego nie ukazał się w druku. Zachowane źródła świadczą o tym, że kompozytor zajmował się przede wszystkim muzyką religijną, która zresztą należała do głównego nurtu ówczesnej muzyki polskiej. Nie zachowały się informacje o jego twórczości świeckiej, istnieją natomiast wzmianki o dwóch sonatach, co dowodziłoby, że interesował się muzyką instrumentalną. Przed trzema laty ukazał się pierwszy tom dzieł w serii „Opera omnia” (*Musica Jagellonica* 2016), przygotowany do druku przez Macieja Jochymczyka i poprzedzony wstępem Aleksandry Patalas.

Kopie i odpisy utworów Różyckiego zostały oznaczone imieniem i nazwiskiem kompozytora albo monogramem H.R. Dzieła warszawskiego kapelmistrza reprezentują gatunki typowe dla muzyki XVII w., takie jak msze, nieszpory, litanie, hymny, koncerty kościelne, sonaty. Wiadomo, że Różycki był autorem *Missa concertata*, z której zachowała się niestety tylko partia organowa. Do naszych czasów dotrwały natomiast niektóre hymny oraz kilka koncertów kościelnych. Takie dzieła, jak *Ave Sanctissima Maria*, *Fidelis servus et prudens* oraz *Iste Sanctus* są przykładami koncertu kościelnego, gatunku popularnego wśród kompozytorów polskiego baroku. Mają osadę wokalnie-instrumentalną, przykładowo: *Fidelis servus et prudens*, oznaczony w zachowanym rękopisie jako *Motetto*, został napisany na pięć głosów wokalnych, dwoje skrzypiec i organy. W podobnej stylistyce koncertu kościelnego są utrzymane *Dixit Dominus* [Psalm 110 (109)], *Confitebor* [Psalm 111 (110)] oraz *Magnificat*. Jak przypuszczają badacze, te trzy

ostatnie utwory wchodziły w skład jednego cyklu niesporów. Różycki często stosował w swoich koncertach formę złożoną z wielu odcinków, z wyraźnymi kontrastami pomiędzy poszczególnymi odcinkami. Umiejętność tworzenia takich kontrastów trzeba uznać za jedną z podstawowych zalet kompozytora. Na szczególną uwagę zasługuje *Ave sanctissima Maria*, koncert kościelny przeznaczony na sopran, skrzypce solo i organy, utrzymany w dwuczęściowej formie. Możemy w nim zaobserwować ciekawy dialog między sopranem a skrzypcami.

Autor korzystał z informacji zawartych w wstępie Aleksandry Patalas do zbioru *Jacek Różycki – Opera omnia I: Concerti, Salmi e Magnificat*, wyd. Musica Iagellonica, Kraków 2016.

Andrzej Kosendiak, fot. Łukasz Rajchert

Andrzej Kosendiak

Dyrektor Narodowego Forum Muzyki we Wrocławiu, dyrygent i pedagog, jeden z najaktywniejszych muzyków i organizatorów życia muzycznego w Polsce. W 1985 r. założył zespół Collegio di Musica Sacra; powołał również do życia Chór NFM, Wrocławską Orkiestrę Barokową, Chór Chtopięcy NFM i Wrocław Baroque Ensemble, którego jest kierownikiem artystycznym. Był inicjatorem powstania nowych festiwali m.in.: Forum Musicum i Leo Festiwalu. Regularnie dyryguje NFM Filharmonią Wrocławską, Chórem NFM, Wrocławską Orkiestrą Barokową oraz zespo-

łami filharmonicznymi z Polski i świata. Występował w wielu krajach Europy, USA i w Chinach. Nagrał nieznanne dotąd utwory z Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu i Biblioteki w Strasburgu, a także dzieła G.G. Gorczyckiego (Wrocławska Nagroda Muzyczna), B. Pękiela i M. Mielczewskiego; większość z tych płyt była nominowana do nagrody Fryderyk, a w 2019 r. zdobyła ją płyta *Mielczewski II* („Album roku – muzyka dawna”). Kolejne nagrane przez artystę krążki z muzyką staropolską zawierają kompozycje S.S. Szarzyńskiego i M.J. Żebrowskiego. Andrzej Kosendiak zapoczątkował liczne projekty edukacyjne, w tym m.in. projekt *Musica polonica rediviva*, a także program rozwoju chórów szkolnych – *Śpiewająca Polska*. Zainicjował cykl wydawnictw płytowych *1000 lat muzyki we Wrocławiu* oraz *Witold Lutosławski. Opera omnia* – w 2018 r. została wydana nagrana pod jego kierownictwem siódma część cyklu, zawierająca piosenki dla dzieci. W tym samym roku ukazała się także zrealizowana pod jego dyрекcją płyta z *Widmami S. Moniuszki* – otrzymała ona Fryderyka 2019 w kategorii „Album roku – muzyka chóralna, oratoryjna i operowa”. Wśród wielu nagród i wyróżnień artysty znajdują się m.in. Nagroda Prezydenta Wrocławia (2016), Dolnośląski Klucz Sukcesu w kategorii „Największa osobowość w promocji regionu” (2016), nagrody Radia Wrocław Kultura – Emocje w kategorii „Osobowość sezonu kulturalnego” (2017) i „Muzyka klasyczna” (2018), Austriacki Krzyż Honorowy I Klasy za Zasługi w Nauce i Sztuce (2018), Diament Wrocławia (2018) i Odznaka Honorowa Zasłużony dla Województwa Dolnośląskiego (2018). Andrzej Kosendiak profesorem Akademii Muzycznej we Wrocławiu. Był inicjatorem i koordynatorem budowy Narodowego Forum Muzyki.

Wrocław Baroque Ensemble

Zespół specjalizuje się w wykonawstwie historycznym, koncentrując się głównie na odkrywaniu rzadko prezentowanego repertuaru z Europy Środkowej. Wykonuje przede wszystkim muzykę polskiego renesansu i baroku, od kompozycji kameralnych po dzieła oratoryjne i kantatowe. Został założony w 2012 r. przez A. Kosendiaka i od początku funkcjonuje pod jego artystycznym kierownictwem, a obecnie jest jednym z zespołów działających przy Narodowym Forum Muzyki we Wrocławiu. Trzon grupy tworzą wybitni instrumentalisci i śpiewacy z krajów europejskich (Polski, Czech, Wielkiej Brytanii i Niemiec). Grupa może pochwalić się imponującym katalogiem nagrań (CD Accord), który obejmuje serię albumów poświęconych twórczości kompozytorów polskiego baroku – G.G. Gorczyckiego, B. Pękiela i M. Mielczewskiego. Wkrótce w ramach tego cyklu zostanie wydana

płyta ze wszystkimi zachowanymi dziełami S.S. Szarzyńskiego. Seria jest dostępna na Spotify i dystrybuowana na całym świecie przez Naxos; zdobywa pozytywne recenzje, m.in. na portalach MusicWeb International, ClassicsToday.com i Fanfare Archive. Pierwsza z płyt, z muzyką G.G. Gorczyckiego, otrzymała w 2013 r. Wrocławską Nagrodę Muzyczną. W latach 2013, 2015, 2017 i 2018 albumy Wrocław Baroque Ensemble zostały nominowane do Fryderyka, a krążek *Mielczewski II* został wyróżniony tą nagrodą

w 2019 r. W 2015 r. ukazała się, zrealizowana wraz z Chórem Chtopięcym NFM pod dyrekcją A. Kosendiaka, płyta *Salzburska Msza Maryjna*. Zespół gościł na znakomitych międzynarodowych festiwalach, takich jak Międzynarodowy Festiwal Wratislavia Cantans, Lato Ochrydzkie, Emilia Romagna Festival czy Usedomer Musikfestival, oraz występował w wielu miastach Polski.

Wrocław Baroque Ensemble, fot. Łukasz Rajchert

Organizator:

NFM – Instytucja kultury miasta Wrocławia współprowadzona przez:

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

